

Baloghné Petkevics Olga – Nagyné Csák Éva

Budapesti Gazdasági Egyetem
Idegennyelvi és Nyelvvizsga Központ

Időgazdálkodás kezdő szinten: kontrasztív szemlélet és pozitív transzfer a német gazdasági nyelv oktatásában

<https://doi.org/10.48040/PL.2025.2.5>

A tanulmány elméleti része áttekinti a kontrasztív nyelvészet fejlődését, hangsúlyozva annak szerepét a nyelvoktatásban. Az 1950-es és 1960-as években a kontrasztív nyelvészet középpontjában az anyanyelv és az első idegen nyelv részletes összevetése állt, azonban jelentősége később csökkent, helyette az audiolingvális és audiovizuális módszerek domináltak. Az 1970-es évek pragmatikai fordulata a kommunikatív megközelítést hozta előtérbe. Az 1990-es évektől az interkulturális módszer újból lehetőséget adott az explicit nyelvi összehasonlításnak. Az tanulmány célja, hogy bemutassa az angol nyelvi ismeretekre építő pozitív transzferek hatását a német nyelv tanulására, különösen a "Német gazdasági nyelv 1" kurzus példáján keresztül. Tekintettel arra, hogy a gazdasági nyelvi kurzusok óraszámai nem elegendőek ahhoz, hogy egy kurzuskönyv adott tanegységeit a megfelelő mértékben és tempóban át lehessen tekinteni, az összevető módszer lehetőséget teremt arra, hogy bizonyos egységekben előforduló grammatikai magyarázatokat összevonjunk. Ebben a tanulmányban a „DaF im Unternehmen” kurzuskönyv első kötetének magyarázatai kerülnek bemutatásra oly módon, hogy adott részeket átláthatóbbá, szemléletesebbé tesszük az angol nyelvi háttérrel rendelkező nyelvtanulók számára párhuzamok és kontrasztok figyelembevételével.

Kulcsszavak: kontrasztív nyelvészet, gazdasági nyelv, második idegen nyelv, pozitív transzfer, összehasonlító módszerek

Bevezetés

A kontrasztív nyelvészet a 20. század közepén alakult ki, melynek alapjait Fries (1945) és Lado (1957) munkái fektették le. A tudományág képviselői kezdetektől fogva pragmatikus szemléletet képviseltek, mivel azt az elvet vallották, hogy az anyanyelv és az idegen nyelvek szisztematikus összehasonlítása hatékonyan támogathatja az idegennyelv-elsajátítás folyamatát, különös tekintettel az interferenciák elkerülésére.

Jelen tanulmány célja annak feltérképezése, hogyan használhatók hatékonyan a nyelvi transzfer lehetőségei a német mint második idegen nyelv tanításában, különös tekintettel a már meglévő angol nyelvtudással rendelkező hallgatókra. A kutatás kiindulópontja az a megfigyelés, hogy az angol és a német nyelv közötti morfoszintaktikai hasonlóságok (pl. grammatikai nem, esetek, szám, szenvedő szerkezet) tudatosítása révén jelentős tanulási idő takarítható meg (vö. Ringbom, 2006). A vizsgálat kvalitatív módszert alkalmazva elemzi a „Deutsch als Fremdsprache im Unternehmen” (későbbiekben „DaF im Unternehmen”) (Sander, I. et al., 2015) című kurzuskönyv első kötetének tananyagát és beazonosítja azokat a grammatikai szerkezeteket, amelyek alkalmasak az angol–német nyelvi párhuzamokra épülő szemléltetésre. A kutatás központi kérdése, hogy milyen mértékben segíti a nyelvi struktúrák elsajátítását a kontrasztív megközelítés, valamint hogyan építhetők be az angol nyelvtanulás során kialakult stratégiák a német nyelv tanítási gyakorlatába.

A következőkben a kontrasztív nyelvészet nyelvoktatásban betöltött szerepét és történeti jelentőségét tárgyaljuk.

A kontrasztív nyelvészet szerepe az idegennyelv-oktatásban

A kontrasztív nyelvészet a nyelvtanítás fontos kutatási területeként az 1970-es évektől vált jelentőssé Magyarországon. Ennek egyik mérföldköve Horváth és Temesi szerkesztésében az „Összevető nyelvvizsgálat, nyelvtanítás” című kötet volt, amely az 1972-es pécsi konferencia anyagait gyűjtötte össze (Horváth–Temesi, 1972). E kötetben a kutatók rámutattak a nyelvi kontrasztok nyelvtanulásban betöltött kulcsszerepére, amely lehetővé teszi a tanulók számára az interferenciák elkerülését és a nyelvi különbségek tudatos feldolgozását.

Hazánkban számos további, nyelvpárokra fókuszáló publikáció született, amelyek az egyes nyelvi jelenségeket hasonlították össze. Balázs (1971) átfogó képet adott a kontrasztív elemzés módszertani lehetőségeiről. Heltai (1987) főként a lexikai ekvivalenciák kérdéskörével és a kétnyelvű szótárkészítéssel foglalkozott. Vizsgálta továbbá azt is, hogy miként befolyásolja a magyar-angol kontrasztív megközelítés a szótanulási mechanizmusokat. Ezek a kutatások elsősorban a magyar és angol nyelv kontrasztív elemzéséhez járultak hozzá, de eredményeik a nyelvtanításban, a tanuláspszichológia területén, valamint a fordítás és tolmácsolás gyakorlatában is alkalmazhatók voltak.

A 20. század végén felélénkültek a szókincs-elsajátítással kapcsolatos kutatások, amelyek az anyanyelvi hatásokat – mint az idegennyelv-elsajátítás alapvető tényezőjét – hangsúlyozták (Gass, 1988; Coady–Huckin, 1997; Schmitt–McCarthy, 1998). A kutatók szerint a nyelvtanulók anyanyelvükön keresztül képesek kialakítani azt a tudatosságot, amely elősegíti a célnyelv hatékony elsajátítását. Ezt a megközelítést támogatta az is, hogy a kétnyelvű vizsgák a nyelvi közvetítés képességére építettek, amely az anyanyelv és a célnyelv közötti átjárásra helyezte a hangsúlyt. Budai (2006) a kontrasztív hibaelemzés során kiemelte, hogy a nyelvtanulók hibáinak nagy része az anyanyelv és a célnyelv közötti interferenciából adódik.

Az 1970-es és 1980-as években az új technológiák, például a nyelvi laboratóriumok bevezetése átalakította az oktatási gyakorlatot. A laboratóriumi környezetben a tanulók gépi hang segítségével ismételték nyelvi mintákat. Ez az ún. *pattern practice* csökkentette a nyelvi kontrasztokra való odafigyelést. Fordítási gyakorlatok egyáltalán nem szerepeltek az adott tanulási egységekben. Ugyanakkor az audiovizuális módszer, amely a hangot és a képet ötvözve igyekezett megteremteni a nyelvhasználati színteret, a nyelvi kontextust (Heltai, 2016), hozzájárult az oktatási módszerek bővüléséhez.

A kontrasztív módszert a kommunikáció-orientált nyelvtanítási tendenciák még inkább háttérbe szorították. Magyarországon a nyolcvanas évek elején kezdődött az a szemléleti változás, amely a kommunikatív elképzeléseket életre keltette és az osztálytermekbe is beköltöztette (Bárdos, 2005). A kommunikatív módszer minden készség fejlesztésére (receptív és produktív szövegértés és szövegalkotás) kiterjedt. A repetitív gyakorlatok helyett az interaktivitásra helyeződött a hangsúly, nyelvi struktúrák ismételtetése helyett szerepjátékokat, szimulációkat végeztek a nyelvtanulók párban vagy kisebb csoportokban. A hibákat nem folyamatos korrekcióra szoruló megakadásoknak, hanem kísérőjelenségnek tekintették.

A saját és az idegen kultúra megértésére összpontosító, az 1990-es években előtört és ma is aktuális interkulturális módszer lehetővé tette, hogy az explicit nyelvi összehasonlítás újra bekerüljön az idegennyelv-oktatásba (Byram, 1997). Előtérbe került az a szemlélet, hogy a nyelvi struktúrákat csak akkor tudjuk megfelelő módon alkalmazni, ha ismerjük az adott nyelvi elemnek a célnyelvi beszélőközösség szokásrendszerébe, gondolkodásába, mentalitásába való beágyazódását. A nyelvtanulók akkor tudnak megfelelően alkalmazkodni egy adott nyelvkörnyezethez, ha megértik az anyanyelvük és a célnyelv közti konceptuális különbségeket és össze tudják hasonlítani a nyelvi és a kulturális sémákat (Rózsavölgyi, 2017:19). A nyelvtanításban, így a gazdasági nyelv oktatásában is következőképp fontos, hogy a nyelvtanuló felfigyeljen a nyelvhasználat kulturális meghatározottságára és ezt tudatosítva kialakuljon benne egyfajta kontrasztív látásmód (Fodorné Balthazár, 2002:285). A

szemléletváltás kapcsán ismét felértékelődött a kontrasztív megközelítés és élénkebbé vált az egybevető módszer iránti érdeklődés.

A harmadik nyelv, azaz a második idegen nyelv didaktikája

A nyelvoktatás-nyelvtanítás szakirodalmában többféle rövidítéssel szembesülünk. A leginkább elterjedt megközelítés szerint első nyelvnek tekintjük az anyanyelvet, ennek megfelelően az anyanyelv elsajátítása a *language 1* (rövidítve L1), amit a második nyelv, *language 2* (L2), valamint a harmadik nyelv, *language 3* (L3) és a további nyelvek (Lx) követnek. A félreértések elkerülése végett azonban jelen tanulmányban a Közös Európai Referenciakeret (Council of Europe, 2020) által is javasolt jelöléseket használjuk, mely szerint az első nyelv valóban az anyanyelv, *language 1* (esetünkben a magyar). Ez után az első idegen nyelv, *foreign language 1*, rövidítve FL1 (esetünkben az angol), és a második idegen nyelv, *foreign language 2*, rövidítve FL2 (esetünkben a német) tanulása következik.

Vizsgálódásunk középpontjában nem az anyanyelv és az első idegen nyelv, hanem az első idegen nyelv (FL1) és a második idegen nyelv (FL2) elsajátítása közötti kapcsolódási pontok állnak. A 20. század 90-es éveiben egyre többen fedezték fel, hogy minőségi és mennyiségi különbségek vannak az első és a második idegen nyelv elsajátítása között. A német *Tertiärsprachendidaktik* terminus a harmadik nyelv tanítási módszereit taglalja. A nyelvoktatók és -kutatók arra a kérdésre keresik a választ, hogy milyen módon taníthatunk egy harmadik nyelvet, azaz egy második idegen nyelvet úgy, hogy figyelembe vesszük az első idegen nyelv tanulása közben szerzett kognitív és érzelmi tapasztalatokat (Hufeisen, 2003; Manno, 2009). Ehhez a módszerhez nem feltétlenül szükséges tökéletes első idegen nyelvi tudás, mivel elsősorban nem maga a nyelvismeret, hanem az a tanulási potenciál aktiválódik, amely az előző idegen nyelv tanulása során keletkezett. A korábbi tapasztalatok integrálása lehetővé teszi, hogy a harmadik nyelv elsajátítása magasabb szinten indulhasson, a fejlődés meredekebb, a tartalom pedig igényesebb lehessen.

Hufeisen (2003) faktormodellje fokozatosan kezeli a tanulási szakaszokat idegen nyelvtől idegen nyelvig és elkülöníti azokat a releváns tényezőket, amelyek már megkönnyítik a második idegen nyelvvel való bánásmódot. Ilyenek lehetnek pl. az élettapasztalat, a már korábban kialakított nyelvtanulási gyakorlatok, a nyelvhasználati tudatosság és a megszólalástól való félelem leküzdési stratégiái, amelyek az előző idegen nyelv tanulása idejében még nem voltak jelen. Ebben a szisztematikus-dinamikus rendszerben a legnagyobb minőségi ugrás Hufeisen szerint az első (FL1) és a második idegen nyelv (FL2) tanulása között következik be. Amikor a nyelvtanuló elkezd tanulni egy második idegen nyelvet (FL2), már nem tapasztalatlan az idegen nyelv tanulása terén. Rendelkezik bizonyos háttérismerettel, nem idegen számára az az érzés, hogy még nem ért mindent egy adott szövegből. Tudatában van annak, hogy előfordulhatnak nyelvi keveredések, ismeri a saját tanulási stílusát, támaszkodik a korábban tanult idegen nyelv tanulása során már kialakított készségekre a megértést és a nyelvi produkciót illetően. Az is lehetséges, hogy nagyon specifikus idegennyelv-tanulási stratégiákat dolgozott ki, amelyekkel még nem rendelkezett az első idegen nyelv tanulásának megkezdésekor. A nyelvi transzferek – a forrásnyelv sajátosságainak egy megtanulandó nyelvre (célnyelvre) való átvitele – az idegennyelv-tanulási folyamat alapjaként tekinthetők, mert ezeket a nyelvi sajátosságokat a tanulók tárolják, feldolgozzák, tesztelik, értékelik és beépítik az új rendszerbe (Roininen, 2012). Az előző nyelv tanulása közben szerzett tapasztalatoknak egy újabb nyelvre való átültetése pozitív és negatív eredményeket hozhat. A mindig jól látható negatív transzferekkel szemben a pozitív transzferek gyakran rejtve maradnak és nehezebben fedezhetők fel, ez alapján részletesebb vizsgálatot érdemelnek.

A kutatás háttere és célja

A felsőoktatásban a szaknyelvek, azon belül is a gazdasági szaknyelvek tanulására egyre korlátozottabb mennyiségű idő áll rendelkezésre. Egyetemünkön a magas színvonalú német nyelvtudással rendelkező hallgatók idegen nyelvű előadásokon sajátítják el az adott szaknyelvekre jellemző sajátosságokat. Emellett szabadon választott kurzusok keretén belül lehetőség nyílik a német üzleti nyelv tanulását alapszintről kezdeni, noha rendkívül alacsony óraszámban. Kezdő szintről induló hallgatóink legnagyobb része magabiztos angol nyelvtudással rendelkezik. Tekintettel arra, hogy az angol és a német nyelv tipológiailag közel áll egymáshoz, a tanítás során alkalmazott nyelvi analógia és transzferálás módszerét elsősorban a német, mint második idegen nyelv esetében tudjuk hatékonyan alkalmazni. Hasonló nyelvtani kategóriákkal (mint például grammatikai nem, grammatikai eset, szám, szenvedő szerkezet) rendelkező nyelvek között több a transzferálási lehetőség, mint a tipológiailag egymástól távol eső nyelvek között (Ringbom, 2006), így feltétlenül ki kell használni ezt a tanulási potenciált annak érdekében, hogy jelentős időt takaríthassunk meg és biztosítsuk a dinamikus haladást.

Bármelyik kurzuskönyvet választjuk, a tanulási egységekre fordítandó óraszám minden esetben jóval nagyobb, mint amennyi tanóra a rendelkezésünkre áll. A „Deutsch als Fremdsprache im Unternehmen” (Sander et al., 2015) kurzuskönyv-család (A1-B2) minden egyes kötete 40 tanulási egységből áll, míg szemeszterenként legfeljebb 20 tanórával tudunk gazdálkodni. Elengedhetetlenül szükséges a tartalmi és lexikai elemek szűkítése mellett a grammatikai magyarázatokat is hatékonyabbá tenni oly módon, hogy nyelvtanulóink előzetes nyelvtanulási stratégiáira építünk.

Jelen tanulmányunk elsősorban arra koncentrál, hogy példamondatok felvonultatásával beindítja az angol és a német nyelv közötti transzferképességet a grammatika területén. A kontrasztív nyelvtanítás első lépéseként azokat a morfoszintaktikai párhuzamokat és kontrasztokat szemléltetjük, amelyek a „DaF im Unternehmen” kurzuskönyv első kötetében szerepelnek. A magyarázatokat az angol és a német nyelvi párhuzamokra és kontrasztokra alapozva szűkítjük, és a mintamondatokat azok angol nyelvű megfelelőivel tesszük átláthatóbbá.

Példák a nyelvi párhuzamok és kontrasztok szemléltetésére

Miután az egyes tanegységekben előforduló példamondatokat összegyűjtöttük, azt mérlegeltük, hogy melyek azok a grammatikai jelenségek, amelyek már nem jelentenek újdonságot angol nyelvi háttértudással rendelkező nyelvtanulóink számára. A kiválasztott egységeket nyelvtani kategóriák mentén csoportosítottuk és összevontuk. A tankönyvi magyarázatoktól eltekintettünk, és a szemléltetéshez a példamondatok angol nyelvi megfelelőit adtuk meg. Az angol nyelvű megfeleltetéseket hullámvonallal ($\approx$) választottuk el, mivel az angol fordítások közelítő egyeztetések, melyek a grammatikai struktúra, a *langue* szintjén ugyan helyesek, de elképzelhető, hogy a *parole* szintjén, az angol nyelv különböző változataiban és más-más beszélőközösségekben más-más szerkezet használatos. Gyűjteményünk táblázatai szemléltető kártyák formájában is kiadhatók, így a nyelvtanulók akár részletes magyarázat nélkül, saját maguk is könnyedén tudatosítani tudják a párhuzamokat és a különbségeket jelentős mennyiségű időt megtakarítva ezzel.

Kurzuskönyvünk az 1/A tanegységben a kiegészítendő kérdések és az azokra adott válaszok, azaz kijelentő mondatok szórendjét emeli ki. Az 1/C egységben külön kezeli az eldöntendő kérdések és azokra adott válaszok szórendjét, majd a 2/D részben visszatér az előzőekben már taglaltakra. Nem ejt szót a megadott példamondatban előforduló *Wie viele / Wieviel* kérdőszó használatáról, mely hasonlóképpen használatos az angol nyelvben. Az alábbi

táblázat azt szemlélteti, hogy tudjuk ezeknek a grammatikai kategóriáknak a tudatosítását lerövidíteni és címszavakban magyarázni.

1. táblázat. A kérdőszavas és eldöntendő kérdő mondatok szórendje (Az 1/A, 1/C és 2/D egységek összevonása)

A kurzuskönyv mintamondatai angol nyelvű megfeleltetésekkel	<ul style="list-style-type: none"> - Woher <i>kommen</i> Sie? / Wo <i>kommen</i> Sie <i>her</i>? ≈ Where <i>are</i> you from? - Wer <i>bist</i> du? ≈ Who <i>are</i> you? - Sind Sie /Bist du der Praktikant aus England? ≈ Are you the trainee from England? - Wie viele Menschen kommen nach Deutschland? ≈ How many people come to Germany?
Párhuzamok	<ul style="list-style-type: none"> - Kiegészítendő kérdés – az ige pozíciója a mondatban: 2. Eldöntendő kérdés: – az ige pozíciója a mondatban: 1. - A <i>how many / how much</i> ≈ <i>wie viele / wieviel</i> kérdőszavak használatának tudatosítása
Kontrasztok	<ul style="list-style-type: none"> - Igehasználat: A német <i>kommen</i> főige használata az angol létigével szemben - Az előjárósók használata földrajzi nevek esetében, pl. <i>nach, in</i> - Hangalaki egyezés és jelentésbeli különbség – hamis barátok: <i>Where = Wo; Who = Wer</i>

Kurzuskönyvünk a 3/B egységben a legalapvetőbb igék, a *haben* mint birtoklást kifejező főige és a *sein* létige használatát tárgyalja, először jelen időben, majd két egységgel később egyszerű múltban. Tekintettel az angol nyelvi párhuzamokra a két egység ebben az esetben is összevonható, így több időt szánhatunk a kontrasztokból adódó nehézség gyakorlására, azaz a német tárgyeset használatának tudatosítására, elmélyítésére és az igék ragozására.

2. táblázat. A *haben* és a *sein* igék (3/B és 5/ D egység) magyarázatainak összevonása)

A kurzuskönyv mintamondatai angol nyelvű megfeleltetésekkel	<ul style="list-style-type: none"> - Herr Mindt <i>hat</i> ein Problem. ≈ Mr. Mindt <i>has</i> a problem. - Wer <i>hat</i> ein Problem? ≈ Who <i>has</i> a problem? - Der Computer <i>hat</i> einen Fehler. ≈ The computer <i>has</i> an error. - Ich <i>hatte</i> viel Spaß. ≈ I <i>had</i> a lot of fun. - Die Dienstreise <i>war</i> super. ≈ The business trip <i>was</i> great. - Wie <i>war</i> die Dienstreise? ≈ How <i>was</i> the business trip?
Párhuzamok	<ul style="list-style-type: none"> - Birtoklás kifejezése: <i>haben</i> - Imperfekt/Präteritum ≈ Past: <i>hatte</i> ≈ <i>ha</i>; <i>war</i> ≈ <i>was</i>
Kontrasztok	<ul style="list-style-type: none"> - A tárgyeset jelölése a németben hímnem egyes számban: Der Computer <i>hat einen</i> Fehler. - A német igék ragozása

A módbeli segédigék jelentős hányada hasonló módon használatos az angol és német nyelvben, így mindenképpen célszerű a négy, egymástól távol eső egységekben megjelenő grammatikai jelenség magyarázatát összevonni. Míg az 5/A részben a *können, wollen, möchte* segédigék mondatban betöltött helyét figyelhetjük meg, úgy az 5/B egység a *können, müssen, dürfen, wollen* ragozási útmutatóját tartalmazza. A 7/B-ben ismét a módbeli segédigék szintaktikai sajátosságaira helyeződik a hangsúly, és viszonylag későn, a 8/B részben találkozunk a nyelvtanuló a *sollen* módbeli segédige jelentéseivel és azok használatával. Utóbbi nem jelenthet gondot egy angolul már kommunikáló nyelvtanuló számára a némettanulás kezdetén sem. Beemelhető továbbá a magyarázó kártyákba a *haben zu* ≈ *have to* párhuzama, melyre az A1-es kötetben még nem kerül sor.

3. táblázat. A módbeli segédigék használata (5/A, 5/B, 7/B és 8/B egységek összevonása)

A kurzuskönyv mintamondatai angol nyelvű megfeleltetésekkel	<ul style="list-style-type: none"> - Ich <i>will</i> die Firma Compogroup vorstellen. ≈ I <i>want to</i> introduce the company Compogroup. - Der Käufer <i>will</i> das Auto heute Abend ansehen. ≈ The customer <i>wants to</i> see the car tonight. - Wo <i>soll</i> die Firma das Zelt aufbauen? ≈ Where <i>shall/ should</i> the company set up the tent? - <i>Sollen wir</i> das Festzelt bei den Werkshallen oder auf dem Parkplatz aufbauen? ≈ <i>Shall/Should we</i> set up the tent near the factory or in the parking lot?
Párhuzamok	<ul style="list-style-type: none"> - <i>have to</i> szerkezet német megfelelője: <i>haben zu</i>. Ich <i>habe viel zu tun</i>. ≈ I <i>have a lot to do</i>. - <i>können, mögen, sollen</i> módbeli segédigék jelentése és szintaktikai szerepe kijelentő és kérdő mondatokban
Kontrasztok	<ul style="list-style-type: none"> - A segédigék ragozása - A keretes szerkezet (Satzklammer): <i>Kann ich</i> das Unternehmen <i>besuchen</i>? ≈ <i>Can I visit</i> the company? - A segédigék eltérő jelentése: Hier <i>darf</i> man <i>nicht</i> rauchen. ≈ Smoking is <i>not allowed</i> here. Nein, das <i>darf</i> man <i>nicht</i> – ≈ No, you <i>must not</i>. - Hamis barátok: <i>will</i> (német): akar <i>will</i> (angol): jövő idő kifejezésére szolgáló segédige)

A német összetett múlt idő használata szintén jelentős hasonlóságokat mutat az angollal, így érdemes az összetett múlt idővel foglalkozó egységeket együtt kezelni. Az időbeli segédige ragozott alakjának és a főige perfekt alakjának kombinációiból képzett összetett múlt idő (az angol *perfect* és a német *Perfekt*) igeidő nem jelent újdonságot a német, mint második idegen nyelvet tanulók számára. A 8/C, 8/D egység a mozgást, irányváltoztatást, illetve állapotváltozást jelentő igék összetett múlt időben, azaz *Perfekt*-ben történő ragozását tárgyalja, a 9/B-ben pedig a *haben* időbeli segédigével képzett Perfekt alakokkal találkozunk szabályos főigék esetében. A megtakarított időt itt is a kontrasztok tudatosítására és elmélyítésére érdemes szánni.

4. táblázat. Az összetett múlt idő, a *Perfekt* használata (A 8/ C, 8/D és a 9/B egységek összevonása)

A kurzuskönyv mintamondatai angol nyelvű megfeleltetésekkel	<ul style="list-style-type: none"> - Sie <i>hat</i> das Produkt geprüft. ≈ She <i>has checked</i> the product. - Wir <i>haben</i> das Essen bestellt. ≈ We <i>have ordered</i> the food. - Er <i>hat</i> das Dokument kopiert ≈ He <i>has copied</i> the document - <i>Haben Sie</i> die E-Mail verschickt? ≈ <i>Have you already sent</i> the email?
Párhuzamok	<ul style="list-style-type: none"> - A német „Perfekt”: <i>haben/sein</i> segédigék személyben, számban egyeztetett alakja + főige perfekt alakja – (angol: <i>to have</i> +főige perfekt alakja)
Kontrasztok	<ul style="list-style-type: none"> - A perfekt alakok a németben: előnyben részesített beszélt nyelvi stílus (időegyeztetésben egyre kevesebb szerep) - Mozgást, irányváltoztatást, állapotváltozást jelentő igék: Ich <i>bin</i> nach Frankfurt gefahren. Die Firma <i>ist</i> gewachsen. - A német keretes szerkezet (Satzklammer): <i>Haben Sie</i> die E-Mail <i>verschickt</i>?

A kurzuskönyv a határozott névelő használatához kapcsolja a *dieser, diese, dieses* háromalakú determinánst, de csak a gyakorlókönyv (Arbeitsbuch) 9/D részében tér ki a *welcher, welche, welches* kérdő névmás használatára. Mivel a hangalak és a jelentések felismerésére a két nyelv párhuzama miatt nem sok időt kell szánnunk, érdemes az angolban

hasonló hangalakú és jelentésű névmásokat is bevonni a példamondatok sorába, pl. *aller, alle, alles; alle ≈ all*, vagy a *jeder, jede, jedes ≈ every* névmásokat. Megalapozhatjuk ezzel a majd későbbiekben tárgyalandó német melléknévragozás egyik sajátosságának megértését, azaz a háromalakú determinánsokra vonatkozó – az angol háttérrel rendelkező, németet tanulók számára nehezen értelmezhető – szabályszerűségek értelmezését.

5. táblázat. A *dieser, diese, dieses; diese* mutató névmás (9/D) és a *welcher, welche, welches; welche* (Arbeitsbuch 9/D) kérdő névmás magyarzatainak összevonása

A kurzuskönyv mintamondatai angol nyelvű megfeleltetésekkel	<ul style="list-style-type: none"> - Acht Firmen haben <i>diesen</i> Trainee-Stammtisch organisiert. ≈ Eight companies organized <i>this</i> trainee get-together. - <i>Dieses</i> Wochenende war wirklich super. ≈ <i>This</i> weekend was really great. - <i>Welche</i> Kundendatei sollen wir bearbeiten? ≈ <i>Which</i> customer data should we process? - <i>Welchen</i> Katalog hat der Kunde bekommen? ≈ <i>Which</i> catalogue did the customer receive?
Párhuzamok	<ul style="list-style-type: none"> - <i>dieser/diese/ dieses; diese ≈ this; these</i> mutató névmás - <i>welcher, welche, welches; welche ≈ which</i> - kérdő névmás - <i>aller, alle, alles; alle ≈ all</i> névmás <i>Alle Teilnehmer waren zufrieden ≈ All participants were happy.</i> - <i>jeder, jede, jedes ≈ every(one)</i> névmás <i>Jeder lernt etwas ≈ Everyone learns something.</i>
Kontrasztok	<ul style="list-style-type: none"> - A névmások egyes és többes számban történő ragozása

Már kezdő szinten is szembeütnek, és a vizsgált tankönyvi egységekben is fellelhetőek az angol amerikai változatából a német nyelvbe kerülő jövevényszavak, pl. *das Notebook, das Mauspad*. Érdemes felhívni az angol nyelvismerettel már rendelkező nyelvtanuló figyelmét arra, hogy a jövevény főnevek névelői gyakran még nem rögzültek a német nyelvben, illetve a nyelvhasználatban igen változatosak lehetnek, pl. *der/die/ das Flipchart* (Duden online szótár). Az angol szabályos ragozású igék szabályos igeként integrálódnak a németben, pl. *boomen, leasen, shoppen, walken*. Azonban az angol hangalakú igekötők helyenként el nem váló, másutt elváló igekötőként ágyazódnak be a német mondatba, pl. *downloadet /gedownloadet*. Érdekes jelenség az ánglicizmusok terjedése a német nyelvhasználatban, pl. *mobile phone* (ang.) = *das Handy* (ném.), *bar tender* (ang.) = *der Barkeeper* (ném.).

6. táblázat. Az anglicizmusok németben történő asszimilációja (Arbeitsbuch 9/C)

A kurzuskönyv mintamondatai angol nyelvű megfeleltetésekkel	<ul style="list-style-type: none"> - Eine Computersoftware ist nicht mehr aktuell. Bastian muss sie <i>updaten</i>. ≈ A computer software is no longer up to date. Bastian has to update it. - Er hat die Aktualisierung <i>downloadet</i> und <i>installiert</i>. ≈ He has downloaded and installed the update. - Nur muss er den Computer nur noch <i>booten</i>. ≈ He just has to boot up the computer.
Párhuzamok	<ul style="list-style-type: none"> - Szabályos ragozású angol igék ≈ szabályos ragozású német igék: <i>to start ≈ starten, startete, gestartet</i> <i>to relax ≈ relaxen, relaxte, relaxt</i> <i>to chill ≈ chillen, chillte, gechillt</i>
Kontrasztok	<ul style="list-style-type: none"> - Elváló vs. el nem váló igekötők: <i>Ich downloade, ich habe downloadet /gedownloadet</i> - Ánglicizmusok: <i>mobile phone</i> (ang.) = <i>das Handy</i> (ném.), <i>bar tender</i> (ang.) = <i>der Barkeeper</i> (ném.)

Konklúzió

A felsőoktatásban tapasztalható időbeli korlátok miatt egyre nagyobb kihívást jelent a szaknyelvi kurzusok hatékony megszervezése. E körülmények között különösen fontos, hogy a német, mint második idegen nyelv tanulását célzottan, a pozitív transzferhidakra alapozva támogassuk azoknál a hallgatóknál, akik az angol nyelvet már bizonyos kommunikációs szinten elsajátították. Az eddigi gyűjtőmunkánk eredményei azt mutatják, hogy a nyelvi párhuzamok szemléltetése révén a tanulók jelentős időt takaríthatnak meg, amelyet a grammatikai kontrasztok tudatosítására és gyakorlására fordíthatnak.

A két nyelv tipológiai közelségének köszönhetően morfoszintaktikai szinten számos transzferlehetőséget alkalmazhatunk már kezdő szinten is, amelyek lényegesen felgyorsíthatják a német nyelvi struktúrák elsajátítását. Emellett az angol, mint első idegen nyelv (FL1) tanulása során kialakult tanulási stílusok és stratégiák kiemelt figyelmet érdemelnek, hiszen ezek hatékony alapot nyújthatnak a második idegen nyelv (FL2) tanulásához.

A kutatás a továbbiakban hozzájárulhat ahhoz a növekvő ismeretanyaghoz, amely a harmadik nyelv didaktikájával foglalkozik és gyakorlati útmutatást nyújt a nyelvoktatók számára, hogyan lehet hatékonyan integrálni az első idegen nyelv tanulása során szerzett tapasztalatokat a második idegen nyelv tanításába. Hatékonyabb a nyelvtanulás folyamata, ha tudatosan építünk a nyelvi analógiákra és transzferekre, valamint a már meglévő nyelvtanulási stratégiákra további nyelvpárok esetében is.

Következő lépésként célunk felmérni, hogy nyelvtanulóink mennyire tartják hasznosnak a nyelvi párhuzamok és kontrasztok alkalmazását az idegen nyelvi struktúrák elsajátításában. Az eredmények várhatóan iránymutatóak lehetnek a második idegen nyelv oktatásmódszertanának további fejlesztése szempontjából.

Hivatkozások

- Balázs, J. (1971): Az egybevető (kontrasztív) módszer alkalmazásának lehetőségei a külföldi magyaroktatásban. *Hungarológiai ismerettár 1.* (Válogatás a magyar lektori konferenciák előadásaiból 1969–1986). Budapest.
- Bárdos, J. (2005): A kommunikatív nyelvtanítási irány és a századvég. *Iskolakultúra*. 12/2. 60–72.
- Budai, L. (2006): Lehet-e új életet lehelni a kontrasztív elemzésbe? *Modern nyelvoktatás*. 12/2. 4–15.
- Byram, M. (1997). *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*. Multilingual Matters: Clevedon.
- Coady, J. – Huckin, T. (1997): *Second language vocabulary acquisition*. Cambridge University Press: Cambridge. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139524643>
- Fodorné Balthazar, E. (2002): A kontrasztivitás szerepe a (német) gazdasági nyelv oktatásában. In: Majoros, P. (szerk.) *Tudományos Évkönyv 2001*. Budapesti Gazdasági Főiskola (BGF): Budapest. 282–290.
- Fries, C. (1945): *Teaching and learning English as a foreign language*. University of Michigan Press: Michigan.
- Gass, S. (1988): *Second language vocabulary acquisition*. ARAL 9. 92–106. <https://doi.org/10.1017/S0267190500000829>
- Heltai, P. (1987): Motivation in English and Hungarian and its Effect on Vocabulary Learning. *Annales Universitatis Scientiarum Budapestinensis, a linguistic journal of Eötvös Loránd University, Department of Modern Hungarian Linguistics. Sectio Linguistica XVIII*. 211–247.
- Heltai, P. (2016): Kontrasztív elemzés a mai nyelvtanításban és fordításoktatásban. *Modern Nyelvoktatás*, 22/1–2. 3–30.
- Horváth, M.–Temesi, M. (szerk.) (1972): *Összevető nyelvvizsgálat, nyelvoktatás*. Tankönyvkiadó: Budapest.
- Hufeisen, B. (2003): Kurze Einführung in die linguistische Basis. In: Hufeisen, B. – Neuner, G. (Hrsg.) (2003): *Mehrsprachigkeitskonzept – Tertiärsprachen – Deutsch nach Englisch*. Europäisches Fremdsprachenzentrum: Graz. 7–12.
- Lado, R. (1957): *Linguistics across cultures. Applied linguistics for language teachers*. University of Michigan Press: Michigan.
- Manno, G. (2009): Französisch nach Englisch: Überlegungen zur Tertiärsprachendidaktik. In: Metry, A. – Steiner, E. – Ritz, T. (Hrsg.) (2009): *Fremdsprachenlernen in der Schule*. Hep-Verlag: Bern. 129–144.

- Ringbom, H. (2006): *Cross-Linguistic Similarity in Foreign Language Learning*. Multilingual Matters: Bristol.
<https://doi.org/10.21832/9781853599361>
- Roininen, H. (2012): *Transfer beim Fremdsprachenlernen. Zum positiven und negativen Lexiktransfer beim DaF-Lernen. Fallstudie Deutsch als Tertiärsprache nach Englisch*. Universität Tampere. Institut für Sprach-, Translations- und Literaturwissenschaften: Tampere.
- Rózsavölgyi, E. (2017): *A magyar és az olasz téri nyelv grammatikája a magyar mint idegen nyelv szemszögéből*. Lingua Franca Csoport: Budapest.
- Sander, I. et al. (2015): *Deutsch als Fremdsprache im Unternehmen A1*. Ernst Klett Verlag: Stuttgart.
- Schmitt, N. – McCarthy, M. (1998): *Vocabulary. Description, acquisition and pedagogy*. Cambridge University Press: Cambridge.

Internetes hivatkozások

- Council of Europe (2020). Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Council of Europe Publishing: <https://rm.coe.int/1680459f97>
- Duden Wörterbuch der deutschen Sprache: <https://www.duden.de/woerterbuch>

Time management at beginner level: contrastive approach and positive transfer in teaching German business language

The theoretical part of the study reviews the development of contrastive linguistics, emphasising its role in language teaching. In the 1950s and 1960s, contrastive linguistics focused on a detailed comparison of the mother tongue and the first foreign language, but its importance declined and was replaced by audiolingual and audiovisual methods. The pragmatic turn of the 1970s brought a communicative approach to the fore. From the 1990s onwards, the intercultural method gave new opportunities for explicit linguistic comparison. The aim of this paper is to show the impact of positive transfers based on English language skills on the learning of German, in particular through the example of the course "German Business Language 1". Taking into account that the number of lessons of a business language course is not sufficient to cover the given units of a course book at the appropriate pace and scope, the comparative method offers the possibility to combine grammatical explanations occurring in certain units. In this paper, the explanations of the first part of the coursebook "DaF im Unternehmen" are presented in a way that makes specific sections more transparent and illustrative for learners with a background in English, by considering parallels and contrasts.

Keywords: *contrastive linguistics, business language, second language acquisition, positive transfer, comparative methods*